

Sprawozdanie z pracy pełnomocnika wojewody małopolskiego do spraw mniejszości narodowych i etnicznych za 2021 rok

1. Liczba spotkań ze środowiskami mniejszości narodowych i etnicznych, w tym organizowanych z inicjatywy pełnomocnika.

W 2021 roku, w związku z ogłoszeniem na terenie kraju stanu epidemii związanej z koronawirusem i obowiązkiem przestrzegania zasad bezpieczeństwa zostały ograniczone do minimum spotkania, szkolenia, wizytacje oraz udział w wydarzeniach organizowanych przez mniejszości.

Pomimo utrudnień Pełnomocnik Wojewody Małopolskiego zorganizowała 11 spotkań, w tym: 6 spotkań z własnej inicjatywy, które obejmowały tematykę: Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021, prowadzenia lekcji w czasie pandemii, bieżących spraw organizacji oraz współczesnych cyberzagrożeń.

5 spotkań/ wizji lokalnych na osiedlach zamieszkałych przez społeczność romską (m.in. Limanowa, Czchów, Nowy Sącz, Szaflary, Maszkowice).

2. Koordynowanie na obszarze województwa działań organów administracji rządowej, realizujących zadania na rzecz mniejszości – proszę przedstawić syntetyczny opis działań w tym zakresie

W ramach zadań związanych z koordynacją działań organów administracji rządowej realizujących zadania na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych Pełnomocnik współpracowała m.in. z Małopolskim Kuratorem Oświaty, Komendantem Wojewódzkim Policji w Krakowie, Małopolskim Wojewódzkim Inspektorem Nadzoru Budowlanego, Małopolskim Komendantem Wojewódzkiej Straży Pożarnej oraz Małopolskim Wojewódzkim Inspektorem Ochrony Środowiska.

Małopolski Kurator Oświaty na wniosek Pełnomocnika opracował informację zbiorczą dotyczącą edukacji dzieci romskich, sytuacji asystentów edukacji romskiej i nauczycieli, w tym realizacji obowiązku szkolnego, frekwencji uczniów i informacji o zatrudnieniu asystentów edukacji romskiej.

Pełnomocnik wystąpiła do wójtów i burmistrzów gmin o aktualną sytuację rodzin romskich: koniunkturę mieszkaniową, realizację obowiązku szkolnego dzieci i młodzieży, podejmowanie zatrudnienia oraz współpracę z ośrodkami pomocy społecznej.

Koordynacja realizacji zadań w ramach *Programu integracji* obejmuje:

- ocenę, opinię i analizę składanych projektów (Komisja Wojewódzka) w ramach przyjętych kryteriów i limitów finansowych; zawieranie umów: z organizacjami pozarządowymi, porozumień z jednostkami samorządu; weryfikacja otrzymanych sprawozdań pod względem merytorycznym i finansowym, bieżąca kontrola, nadzór nad prawidłowym wykorzystaniem dotacji, rozliczanie dotacji, wizytacje, kontrole; bieżący monitoring realizacji projektów - udział w przedsięwzięciach, spotkaniach, uroczystościach finansowanych w ramach *Programu*; spotkania z gminami i organizacjami pozarządowymi, bieżące informowanie i szkolenie beneficjentów w zakresie prawidłowego wykorzystania środków *Programu integracji*; sporządzanie sprawozdań merytorycznych i finansowych z realizacji *Programu integracji* dla służb Urzędu i Ministerstw; współpraca z Kuratorium Oświaty, Policją, Rzecznikiem Praw Obywatelskich, administracją rządową przy realizacji *Programu integracji*;
- wspieranie działań edukacyjnych - współpraca pełnomocnika z Małopolskim Kuratorem Oświaty. Wypracowywanie wspólnych pomysłów mających na celu podniesienie poziomu świadczenia usług i zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży w świetlicach, klubach, zajęciach dodatkowych w szkołach, prowadzenie zajęć w formie pracy zdalnej, potrzeby związane ze sprzętem komputerowym dla uczniów.

3. **Podejmowanie działań na rzecz respektowania praw mniejszości i przeciwdziałanie ewentualnemu naruszaniu tych praw i dyskryminacji osób należących do mniejszości – proszę przedstawić syntetyczny opis działań w tym zakresie.**

Współpraca z Wojewódzką Komendą Policji dotyczących rozwiązywania problemów występujących we wzajemnych relacjach społecznych, głównie między społecznością romską i nie-romską (Limanowa, Łącko, Czchów) oraz podejmowanie działań prewencyjnych i antydyskryminacyjnych.

4. **Podejmowanie działań na rzecz rozwiązywania problemów mniejszości – proszę przedstawić syntetyczny opis działań w tym zakresie.**

Współdziałanie z władzami Miasta Limanowa, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej i asystentem rodziny na rzecz poprawy sytuacji mieszkaniowej rodzin wielodzietnych romskich w Limanowej (m.in. ul. Piłsudskiego, ul. Wąska, ul. Słoneczna);
Współpraca i realizacja działań mających na celu rozwiązanie problemu społeczności romskiej w Czchowie z udziałem przedstawicieli, służb, inspekcji, szkół i władz Gminy Czchów;
Współpraca i realizacja działań mających na celu rozwiązanie problemu społeczności romskiej w Maszkowicach z udziałem przedstawicieli, służb, inspekcji, szkół i władz Gminy Łącko, spotkania z Wójtem Gminy Łącko;
Organizacja posiedzeń Zespołu do Spraw rozwiązywania problemów mieszkaniowych i sytuacji społeczno-bytowej mniejszości romskiej w Maszkowicach z udziałem ekspertów i podległych służb.

5. **Podejmowanie działań na rzecz respektowania praw osób posługujących się językiem regionalnym – proszę przedstawić syntetyczny opis działań w tym zakresie**

Kontynuacja ogólnopolskiej *Kampanii promującej używanie języków mniejszościowych oraz języka regionalnego* Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji na terenie Małopolski, której celem jest zachęcanie użytkowników języków mniejszościowych do pełniejszego korzystania z przysługujących im praw.

6. **Lista organizacji mniejszości narodowych i etnicznych, z którymi Pełnomocnik jest w stałym kontakcie:**

Stowarzyszenie Żydowskie „Czulent” w Krakowie;
Centrum Społeczności Żydowskiej JCC w Krakowie;
Żydowskie Muzeum Galicja w Krakowie;
Zjednoczenie Łemków w Gorlicach;
Stowarzyszenie „Ruska Bursa” w Gorlicach;
Ormiańskie Towarzystwo Kulturalne w Krakowie;
Towarzystwo Słowaków w Polsce;
Fundacja „Zustricz” w Krakowie;
Małopolska Wspólnota Rosyjskojęzyczna „Kołokoł” w Krakowie;
Fundacja Armenian Foundation;
Szkółka Ormiańska w Krakowie;
Integracyjne Stowarzyszenie „Sawore” w Krakowie;
Stowarzyszenie Romów w Polsce;
Stowarzyszenie Kulturalno-Społeczne Romów „Centrum Kultury Romów w Polsce”;
Romskie Stowarzyszenie Oświatowe „Harangos”;
Towarzystwo Krzewienia Kultury i Tradycji Romskiej „Kałe Jakha”;
Małopolskie Stowarzyszenie Romów „Jamaro” w Andrychowie;
Stowarzyszenie „Jududoro” w Nowym Sączu; Stowarzyszenie „Cierchenia” w Wadowicach;
Komitet Opieki nad Zabytkami Kultury Żydowskiej w Tarnowie.

7. Lista znanych Pełnomocnikowi organizacji i środowisk mniejszości narodowych i etnicznych działających na terenie województwa.

Mniejszość Białoruska: Towarzystwo Białoruskie w Krakowie;
Mniejszość Ormiańska: Uniwersytet Jagielloński, Instytut Filologii Orientalnej, Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej, Polska Akademia Umiejętności, Ormiańskie Towarzystwo Kulturalne, Fundacja Armenian Foundation,
Mniejszość Ukraińska: Fundacja św. Włodzimierza Chrzciela Rusi Kijowskiej, Parafia Prawosławna w Krakowie, Fundacja Zustricz;
Mniejszość Łemkowska: Uniwersytet Pedagogiczny Instytut Neofilologii, Radio Lem.Fm, Zjednoczenie Łemków, Stowarzyszenie Ruska Bursa,
Mniejszość Żydowska: Centrum Społeczności Żydowskiej w Krakowie JCC, Stowarzyszenie Żydowskie Czulent, Żydowskie Muzeum Galicja, Gmina Wyznaniowa Żydowska w Krakowie, Stowarzyszenie Festiwal Kultury Żydowskiej;
Mniejszość Romska: stowarzyszenia wymienione w punkcie 6;
Mniejszość Słowacka: Towarzystwo Słowaków w Polsce, Redakcja Život w Krakowie, Centrum Kultury Słowackiej w Nowej Białej.

8. Współpraca Pełnomocnika z innymi instytucjami lub organizacjami, zajmującymi się problematyką mniejszościową – proszę przedstawić syntetyczny opis działań w tym zakresie.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwo Edukacji i Nauki współpraca w zakresie realizacji *Programu integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021-2030*.

Komisja Sejmowa Mniejszości Narodowych i Etnicznych, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Rzecznik Praw Obywatelskich, Komisja Wspólna Rządu ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych, Pełnomocnicy wojewodów ds. mniejszości narodowych i etnicznych współpraca w ramach dobrych praktyk i wymiany informacji o aktualnej sytuacji mniejszości w regionie.

Pełnomocnik Komendanta Wojewódzkiego Policji w Krakowie ds. Ochrony Praw Człowieka, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Departament Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz gminy: Andrychów, Bukowina Tatrzańska, Chelmiec, Czarny Dunajec, Chrzanów, Czchów, Grybów, Gorlice, Kraków, Krościenko nad Dunajcem, Kęty, Limanowa, Limanowa Miasto, Łapsze Niżne, Łącko, Nowy Sącz, Nowy Targ, Nowy Targ Miasto, Ochotnica Dolna, Oświęcim, Szaflary, Szczawnica, Tarnów, Tarnów Miasto, Trzyciąż, Uście Gorlickie, Wadowice i Zakopane współpraca i działania na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz bieżący monitoring aktualnej sytuacji mniejszości.

Organizacje pozarządowe i instytucje kultury, w tym: Caritas Diecezji Tarnowskiej, Zgromadzenie Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu w Wadowicach, Krajowy Duszpasterz Romów, Stowarzyszenie Czuj!Czuwaj! w Maruszynie Dolnej, Stowarzyszenie „Mocni Razem” w Maruszynie oraz Diecezjalny Ośrodek Kultury Prawosławnej ELPIS w Gorlicach współpraca w zakresie realizacji programów rządowych oraz zachowania tożsamości kulturowej, historii i tradycji mniejszości.

Uczelnie i instytucje edukacyjne, w tym: Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Pedagogiczny, Małopolski Kurator Oświaty, Szkoły podstawowe i ponad podstawowe w Małopolsce (do których uczęszczają dzieci ze środowisk mniejszościowych) współpraca w zakresie podtrzymywania tożsamości kulturowej mniejszości, nauczanie języka mniejszościowego, edukacji.

Konsulat Generalny Słowacji z siedzibą w Krakowie bieżąca współpraca w zakresie spraw mniejszości słowackiej, w tym kwestie edukacyjne.

9. **Udział Pełnomocnika lub innych osób zajmujących się sprawami mniejszości narodowych i etnicznych w organizowanych przez mniejszości narodowe i etniczne imprezach i spotkaniach, na które zostali zaproszeni w ramach kreowania pozytywnego wizerunku mniejszości narodowych i etnicznych (proszę wymienić).**

Pełnomocnik w 2021 roku uczestniczyła w 14 wydarzeniach:

- 6 stycznia 2021 r. Uroczystość Objawienia i Chrztu Pańskiego (Astwacahajntutian) w Kościele Miłosierdzia Bożego w Krakowie, Ormiańskie Towarzystwo Kulturalne
- 26 czerwca 2021 r. Piknik Białoruski, Kopiec Kraka,
- 18 lipca 2021 r. 39 Łemkowska Watra w Zdyni, Zjednoczenie Łemków,
- 2 sierpnia 2021 r. 77 rocznica likwidacji obozu romskiego Zigeunierlager Auschwitz-Birkenau, Oświęcim,
- 29 sierpnia 2021 r. Nowa Biała, XXXIX Przegląd Krajańskich Orkiestr Dętych, 100 - lecie Orkiestry Dętej z Nowej Białej, Towarzystwo Słowaków w Polsce,
- 3 września 2021 r. Kraków, Wernisaż wystawy „Scenicart”. Szkoła Sztuki Użytkowej z Bratysławy”, Towarzystwo Słowaków w Polsce,
- 5 września 2021 r. Kraków, Nowa Huta - X Dni Kultury Romskiej – Towarzystwo Krzewienia Kultury i Tradycji Romskiej „Kałe Jakha”,
- 9 września 2021 r. Gorlice, Stowarzyszenie Ruska Bursa „Pamięci naszych Bursaków” odsłonięcie tablicy pamiątkowej oraz wręczenie odznaczeń państwowych,
- 10-11 września 2021 r. Krynica Zdrój, XVI Światowy Kongres Rusinów/Łemków i X Międzynarodowe Forum Młodzieży Łemkowskiej/Rusińskiej,
- 12 września 2021 r. wernisaż wystawy „Sweet Home Sweet Opowieść o ocaleniu, pamięci i powrotach” opowieść o rodzinie Oresów, Żydowskie Muzeum Galicja,
- 26 września 2021 r. Zabawa – Pielgrzymka Romów do Sanktuarium Bł. Karoliny Kózkówny,
- 26 września 2021 r. Międzynarodowy Tabor Pamięci Romów – Szczurowa,
- 25 listopada 2021 r. 32 Rocznica Aksamitnej Rewolucji, Koncert Słowackiej Orkiestry Kameralnej, Konsul Generalny Republiki Słowackiej,
- 5 grudnia 2021 r. Msza Św. w obrzędku ormiańskim – wspomnienie abpa Józefa Teodorowicza w 83 rocznicę śmierci.

10. **Czy w minionym roku zaszła konieczność podjęcia przez Pełnomocnika interwencji w sytuacjach konfliktowych?**

tak nie

11. **Jeśli odpowiedź na powyższe pytanie była twierdząca, proszę o krótkie opisanie poniżej interwencji (w tym mediacji) podjętych w takich sytuacjach.**

Wyjaśnienie spraw związanych z problemami meldunku rodzin romskich w Czchowiu. Podjęcie działań nadzorczych i kontrolnych związanych z zapewnieniem dostępu do bieżącej wody i kanalizacji sanitarnej. Wystąpienie do Powiatowej Stacji Sanitarno Epidemiologicznej oraz władz gmin o podjęcie stosownych działań.

Wyjaśnienie sprawy związanej z brakiem dostępu do wody bieżącej na osiedlu Zadział przez rodziny romskie. Wizytacja osiedla i rozmowy z mieszkańcami, ustalenie wspólnie z Gminą Szaflary etapów rozwiązania trudnej sytuacji (korzystanie z beczkowni do czasu podłączenia do sieci, umożliwienie dofinansowania zakupu wody przez gminę).

Wyjaśnienie sprawy budowy Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w Czarnym Dunajcu. Wystąpienie do Wydziału Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych w Nowym Targu o zajęcie stanowiska i podjęcie działań.

Poinformowanie Gminy Zakopane o możliwości i zasadach korzystania przez rodziny romskie z *Programu integracji* w obszarze II mieszkalnictwo. Decyzja w sprawie złożenia wniosku przez Gminę Zakopane do Programu została podjęta po wizji lokalnej mieszkania zajmowanego przez rodzinę romską (mieszkanie nie wymaga wsparcia finansowego).

12. Opis pozostałych najważniejszych działań podjętych przez Pełnomocnika w ostatnim roku, w tym m.in. opis wdrażanych programów dotyczących mniejszości narodowych i etnicznych oraz działań podjętych w celu szerokiego informowania społeczeństwa większościowego o efektach działań w ramach Programu integracji¹

Informowanie organizacji mniejszościowych o realizowanych projektach, możliwości aplikowania i uczestnictwa:

- Instrument Wspierania Projektów na 2021 r. Wsparcie finansowe projektów związanych z sytuacją epidemiczną, ochrona grup społecznych, szczególnie narażonych na negatywne skutki epidemii koronawirusa,
- Program rządowy „Sport Wszystkich Dzieci” adresowany do uczniów szkół różnych szczebli edukacyjnych,
- Szkolenie „Misja asystent – przyszłość edukacji Romów w Polsce - Fundacja w Stronę Dialogu.

Wystąpienie do asystentów edukacji romskiej o przesłanie tematyki planowanych szkoleń, obszarów do poszerzania swoich kompetencji.

Zorganizowane dwóch szkoleń dla AER w tematyce: rola Asystenta w edukacji dzieci i młodzieży oraz rola rodziny w edukacji dzieci.

Wręczenie medalu Ministra za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania pani Jolancie Kądziołka asystentce edukacji romskiej.

W 2021 r. w ramach *Programu integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021 – 2030* realizowano 72 projekty na kwotę 4.677.900 zł, w tym: w dziedzinie I Edukacja – 47 projektów na kwotę 1.811.140 zł, w dziedzinie II Mieszkalnictwo – 11 projektów na kwotę 1.809.742 zł oraz w dziedzinie III Innowacyjne projekty integracyjne – 14 projektów na kwotę 1.057.018 zł.

Uświadomienie i informowanie społeczeństwa lokalnego o wykorzystaniu środków finansowych z *Programu integracji* przez rodziny romskie i nieromskie w mediach społecznościowych, na stronach internetowych urzędu, podczas spotkań i pikników oraz tablicach informacyjnych. Wspólny udział w projektach pomaga w integracji społeczeństwa i pozytywnym odbiorze Romów przez społeczności lokalne.

¹ Program integracji społecznej i obywatelskiej Romów w P

13. Inne uwagi

Propozycje zmian obowiązujących przepisów prawa zgłaszane przez środowiska mniejszościowe:

- wsparcie systemowe związane z nauczaniem języka mniejszościowego; zatrudnienie etatowych nauczycieli, zatrudnienie metodyków,
- zwiększenie środków finansowych na zakup podręczników, książek i materiałów edukacyjnych do nauki języka mniejszościowego w szkołach, świetlicach i domach kultury (dotacja celowa z MSWiA),
- zwiększenie środków finansowych na działalność organizacji mniejszościowych (dotacja podmiotowa z MSWiA),
- opracowanie programu działań i współpracy z organizacjami mniejszościowymi (MSWiA),

Propozycje Pełnomocnika wprowadzenia zmian w obowiązujących przepisach prawa oraz dodatkowych unormowań do *Programu integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021-2030*:

- wprowadzenie obiektywnego kryterium do przyznawanej pomocy rodzinom romskim w dziedzinie mieszkalnictwo (zakup mieszkania, budowa domu, remonty),
- opracowanie szczegółowych wytycznych do zadań związanych z funkcjonowaniem świetlic integracyjnych (np. miejsce, warunki lokalowe, warunki socjalne, kwalifikacje osób, dotacja/osobodzień),
- zwiększenie realizacji obowiązku szkolnego przez dzieci i młodzieży ze społeczności romskiej, poprzez wprowadzenie dodatkowego warunku w systemie udzielania świadczeń z pomocy społecznej,
- wsparcie systematycznego podnoszenia poziomu kwalifikacji asystentów edukacji romskiej,
- wprowadzenie wymagań dotyczących wykształcenia dla nowo zatrudnianych AER: np. ukończenie szkoły średniej.